

elering
ÜHENDAME ENERGIAD

Eesti elektrituru täielik avanemine

SEPTEMBER 2012

Sisukord

Sissejuhatus.....	02
Üleminek avatud elektriturule.....	02
Elektriarve	04
Elektrihinna mõjurid.....	04
Eesti elektrisüsteem.....	06
Elektrienergia tarbimine ja tootmine Eestis	06
Elektri ostmine avatud turul.....	08
Elektribörs	09
Bilansihaldus	11
Soovitused elektri säästmiseks.....	13
Mõisted	14

Sissejuhatus

Igapäevase elu tõrgeteta toimimiseks on oluline, et igal ajahetkel oleks olemas elekter. Elektrienergiaga seotud teenuste kvaliteet ja varustuskindlus on kaasaegse riigi ühed tähtsamad alustalad. Selle tagamiseks on vajalikud piisavad tootmisvõimsused, kütuste varu, töökindel elektri ülekande- ja jaotusvõrk ning välisühendused naaberriikidega.

Euroopa Liidus (EL) kehtestatud elektriturgude avamise põhimõte lähtub eeldusest, et konkurents ning vabalt kujunev elektrituruhind paneb turuosalisi mõistlikult investeerima ning efektiivselt majandama, millest kokkuvõttes võivad kõik. Efektiivne turg tähendab ühendatud elektriturgu, kus tarbijatel on vabadus valida elektrimüüjat ja tootjatel võimalus hästi oma kliente teenindada.

EL-i elektriturg avanes täielikult 2007. aastal ning esimeste hulgas läksid avatud elektriturule üle Rootsi, Soome ja Suurbritannia. Kogu EL-is oli sätestatud elektriturgude avamine esimeses etapis suurtarbijatele ning seejärel kõigile turuosalistele. 2003. aastal, kui sõlmiti Eesti ühinemisleping EL-iga, lepiti kokku, et Eesti avab oma elektrituru osaliselt

2009. aastal ja täielikult 2013. aastal. Elektrituru osalise avamiseni jõuti Eestis aga 2010. aasta aprillis, mil Eesti elektriturg avati suurtarbijatele, kes vajavad aastas elektrienergiat enam kui 2 GWh, ja kes moodustavad tänaste vabatarbijatena kogu siseriiklikust tarbimisest umbes 35%. 2013. aasta alguses avaneb Eesti elektriturg väike- ja kodutarbijatele ning elektrit hakkavad pakkuma erinevad müüjad.

Eleringile tähendab avatud elektriturg vajadust teha pingutusi selle nimel, et ühendada meie turuplats teiste turgudega (Balti- ja Põhjamaad), ehitada uusi riikidevahelisi ühendusi ning luua seega üldised tingimused elektrituru toimimiseks. Piisavate ülekandevõimsuste olemasolu ja nende turupõhine jaotus tagab ka turupõhise elektrienergia hinna kujunemise.

2013. aastast täielikult avaneva elektrituru tõrgeteta toimimise eelduseks on kõigi osapoolte valmisolek ja teadlikkus turu toimimisest, rollidest ja vajalikest ettevalmistustest. Loodetavasti aitab käesolev trükis leida vastused mitmetele eesootavate muudatustega seotud küsimustele ja teemadele.

Üleminek avatud elektriturule

Avatud elektrituru tingimustes on kõige olulisemaks ja põhimõttelisemaks muudatuseks võrreldes tänasega elektri tootjate ja müüjate konkurents oma toodangu müümisel. See tähendab, et tarbijal tekib võimalus osta elektrit erinevate müüjate käest ning valida suurema arvu pakettide ja tingimuste hulgast kõige sobivam lahendus. Elektri hind kujuneb turul konkurentsivõimselt teistele kaupadele ja teenustele.

Elektrivõrgud (põhivõrk ja jaotusvõrk) on kõigi turuosaliste teenistuses ning kõiki müüjaid ja tarbijaid koheldakse võrdselt. Erinevalt elektri müüjast pole tarbijatel võimalik elektri ülekandeteenuse pakkujat valida.

KES ON KES ELEKTRITURUL?

Tarbijad – Avatud elektriturul saavad elektritarbijad valida kellelt ja millise hinnaga elektrienergiat osta.

Tootjad - Tootjad saavad võimaluse toodetud elektrienergiat müüa. Toimiv vabaturg koos läbipaistva hinnakujundusega annab omakorda aluse investoritele ja tootjatele pikemaajaliste investeerimisotsuste tegemiseks.

Kahepoolsed lepingud – Antud lepingute aluseks on kahepoolselt kokkulepitud tingimused. Hind sõltub suure osas finantsteenustena

pakutavatest hindadest või siis otse elektrikibörsil arvatud energiahindadest. Elektri müüja ja tarbija saavad sõlmida kahepoolse lepingu tingimustel, mis rahuldab mõlemaid pooli.

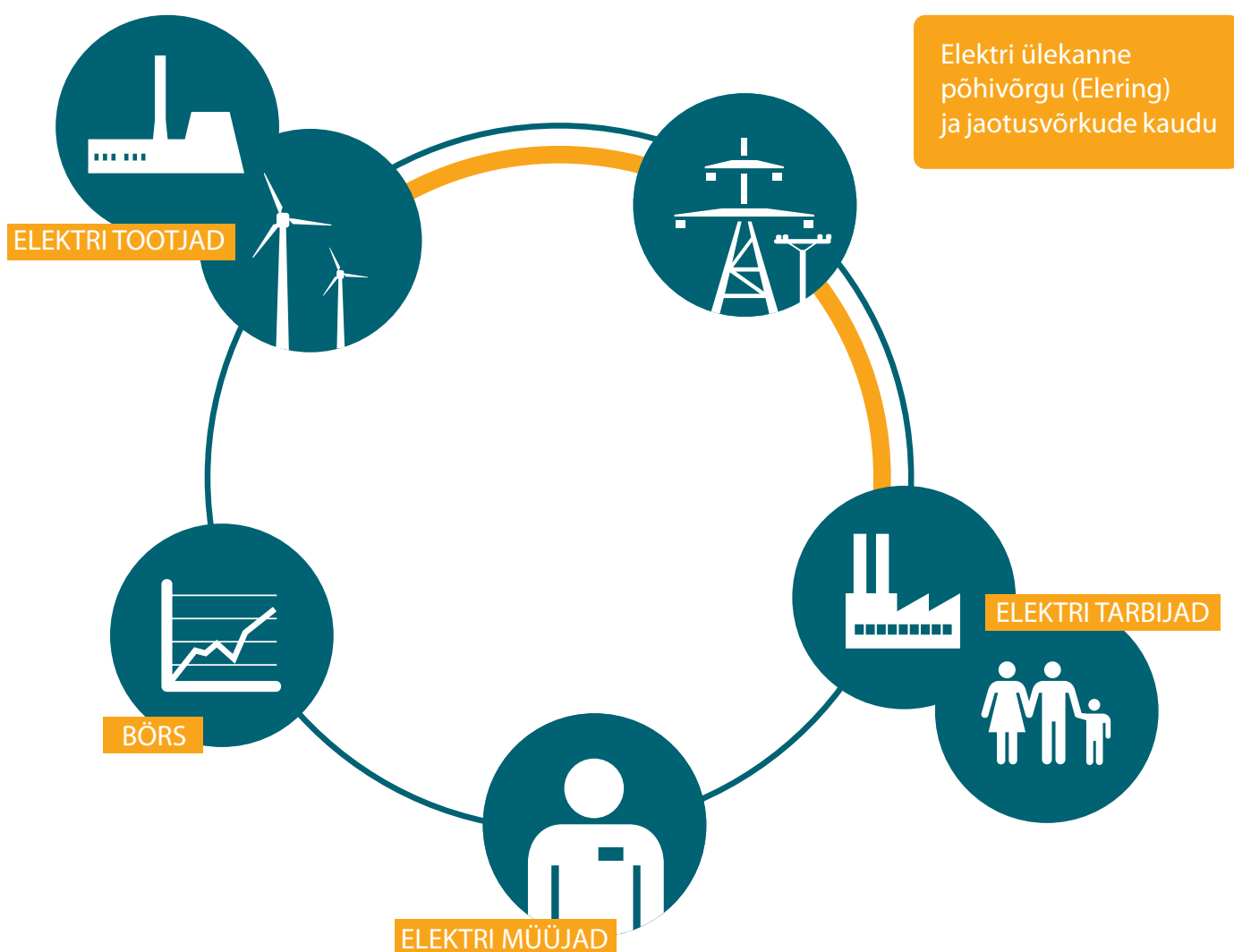
Elektribörsil osalemine – Üldjuhul kasutavad seda võimalust müüjad, kelle portfellis on kahepoolsed lepingud (+ finantsteenuse osutamise lepingud) elektrienergia edasimüügiks turuosalistele, või tootjad, kes soovivad toodetud elektrienergia müüa börsil.

Võrguettevõtjad - Kui elektrimüüjat saab tulevikus igäüks valida, siis võrguettevõtja, kes elektrienergia iga tarbijani toimetab, jääb igal tarbijal samaks.

Kuna võrguteenuse näol on tegu loomuliku monopoliga, kooskõlastab elektriarest umbes kolmandiku moodustava võrguteenuse hinna ka edaspidi Konkurentsiamet.

Avatud elektriturul on oluline turuosaliste võrdne kohtlemine ning ligipääs andmetele. Eleringi poolt arendatavas andmelao infosüsteemis on elektritarbijate ning võrguettevõtjate elektri mõõteandmed ning samuti salvestab andmeladu elektrilepingutega seotud andmed kontrollides, et igal kliendil on vaid üks leping.

KES TEGUTSEVAD ELEKTRITURUL?

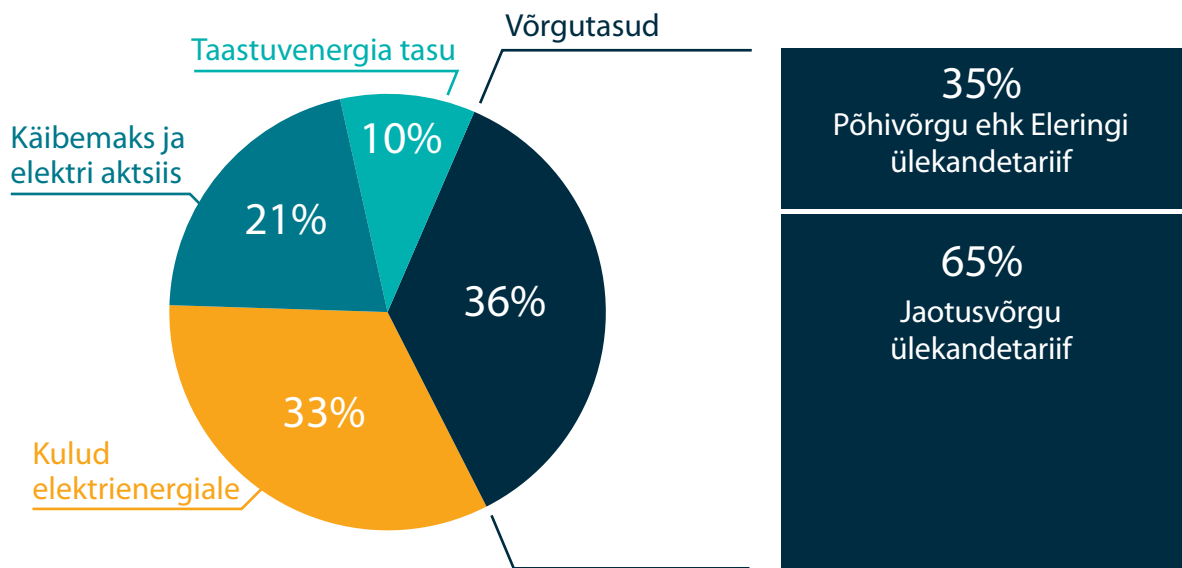
Elektriarve

Rääkides elektri hinnast on oluline eristada elektriarvel kajastuvat hinda ja elektrienergia hinda. Elektriarve koosneb võrgutasudest, elektriaktsiisist, käibemaksust, taastuvenergia tasust ning alles viimasena elektrienergia enda hinnast. Võrguteenuse tasu, mis moodustab 36% kodutarbija elektriarvest, kooskõlastab ka elektrituru avamise järel Konkurentsiamet. Lisaks

moodustavad suure osa, ca 32% elektriarvest taastuvenergia tasu ning elektriaktsiis, mille suurust aga turu avanemine ei mõjuta.

Praegusel reguleeritud elektriturul on elektrienergia hind riiklikult määratud ja see on täna ligi 31 EUR/MWh.

MILLEST KOOSNEB ELEKTRUARVE?

Elektrihinna mõjurid

Peamiseks elektrienergia hinda mõjutavaks teguriks avatud elektriturul ja elektribörsil on piisavate tootmisvõimsuste ning elektriühenduste olemasolu, et tagada elektri liikumine nii siseriiklikult kui naaberriikidega. Sellest lähtuvalt on kõige olulisemad tegurid elektrienergia hinna kujunemisel:

ÜLEKANDEVÕIMSUSED

Eestil on täna elektriühendused nii Venemaa kui Lätiga, Soomega ühendab meid 350 MW-ne EstLink 1.

2014. aastal valmiv Eesti ja Soome vaheline merekaabel EstLink 2 lisab täiendava ühenduse Balti ja Põhjamaade vahele suurendades ülekandevõimsust kolmekordselt. Selle tulemusel saavad elektri tootjad ja tarbijad osta ning müüa elektrit oluliselt suuremal Põhja – Balti turul. See

aga tähendab suurenenud konkurentsi ning nii on tarbijatele tagatud parim elektri hind. Tugevam ühendus Põhjamaadega ning erinevate tootmisliikide kasutamine toob kaasa ka ühtlasema hinnataseme.

Lisaks EstLink 2-le on valmimas ka Leedu–Rootsi vaheline ühendus NordBalt (2016), Eesti–Läti 3. liin (2020) ning Leedu–Poola vaheline LitPol (2020), mis aitavad oluliselt kaasa kogu regiooni ühendamisele Euroopa Liidu ühise elektrituruga.

LISANDUVAD TOOTMISVÕIMSUSED REGIOONIS

Soomes lisandub 2015. aastaks 1600 MW tuumaenergiat, mis annab võimsuse kasvu ca 65%. Kuna tuumaenergia on madala CO2 tasemega, siis on see väga konkurentsivõimeline ning katab elektrienergia baastarbimise. Olulise

ÜLEKANDEVÖIMSUSED PÕHJA-EUROOPAS

Teine Eesti ja Soome vaheline merekaabel EstLink 2 (650 MW) valmib 2014. aastal, Leedu ja Rootsi vaheline ühendus NordBalt (700 MW) on valmimas 2016. aastal.

tootmisvõimsuse lisandumisena saab välja tuua ka Eesti Energyal 2015. aastaks valmiva uue 270 MW põlevkiviploki.

HÜROENERGIA TASE PÕHJAMAADES JA LÄTIS

Kuna hüdroenergia on kõige odavam elektrienergia, siis on sellel tugev mõju regiooni elektri hinnale. Näiteks oli 2011. aasta sügisel Norra ja Rootsi hüdroressursside tase võrreldes varasemate aastatega oluliselt kõrgem, mis tõi kaasa elektri hinna märgatava languse Põhjamaade hinnapiirkondades.

EUROOPA LIIDU HEITMEKAUBANDUSE REEGLID

Samaaegselt elektriturul avamisega 2013. aasta alguses muutuvad Euroopa Liidu heitmeaubanduse reeglid - fossiilkütustest elektri tootjad peavad hakkama ostma heitme kvooti, siiani saavad nad valdava osa oma kvoodist

tasuta. Kvoodi hinnaprognosis on 15-25 EUR/t, mis tähendab, et põlevkivielektri tootmine võib kallineda 40-60%.

Kuna elektriturul kujunevad hinnad konkurentsis, siis ei ole täna võimalik teada, milliseks kujuneb elektri hind 2013. aastal. Praeguste elektrienergia turuhindade juures tähendaks elektriturul avanemine kodutarbija ja väiksema äritarbija jaoks ligikaudu 20%-list elektri arve hinnatõusu - suurematele elektritarbijatele veidi rohkem, väiksematele vähem.

Keskmine elektri hind NPS Eesti hinnapiirkonnas oli 2011. aastal 43,37 EUR/MWh.

Elektriturul tulevikutehingute hindade kohta leiab infot www.nasdaqomxcommodities.com.

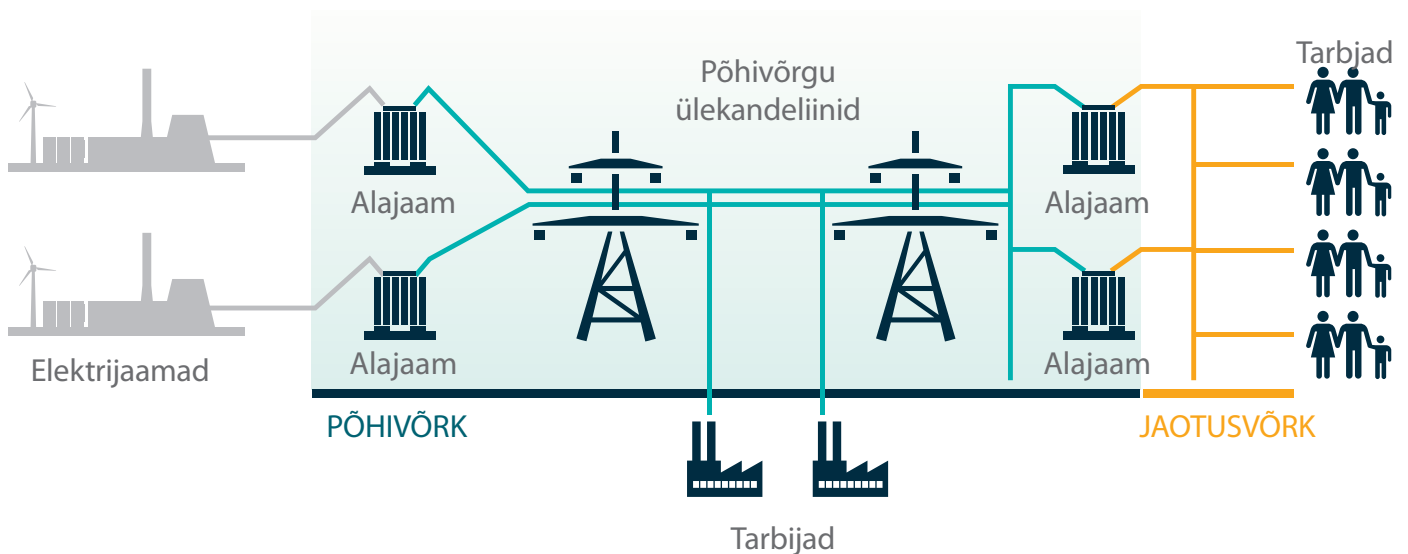
Eesti elektrisüsteem

Eesti elektrisüsteem ühendab omavahel Eestis paiknevad elektrijaamad, võrguettevõtjad ning elektritarbijad. Eesti elektrisüsteem omakorda kuulub suurde sünkroonselt töötavasse ühendussüsteemi BRELL, mille moodustavad Eestiga vahelduvvooluline pidi ühendatud naaberiigid Läti ja Venemaa ning omakorda nende naabrid Leedu ja Valgevene.

Alates 2006. aasta lõpust on Eesti ja Soome vahel ka alalisvooluühendus tänu merekaablile EstLink 1, mis omab lisaks põhifunktsioonile ka sümboolset tähendust olles Balti riikide ning Põhjamaade elektrisüsteemide ühendajana. 2011. aasta alguses alustati ka teise Eesti ja Soome vahelise merekaabli EstLink 2 ehitustöödega ning uus 170 kilomeetri pikkune ühendus alustab oma tööd 2014. aastal.

Maismaa osas on aga Eesti ühendatud kolme 330 kV liini kaudu Venemaaga (kaks liini läheb Narvast St. Peterburgi ja Kingiseppa ning üks liin Tartust Pihkvasse) ning Läti elektrisüsteemiga ühendab meid kaks 330 kV liini (üks Tartu ja Valmiera, teine Tsirguliina ja Valmiera vahel).

Elering toimib Eesti elektrisüsteemi süsteemioperaatorina, kelle ülesandeks on planeerida talitlust ja juhtida süsteemi selliselt, et alati on tagatud võrgu ohutu ja töökindel toimimine ja elektrienergia jõudmine iga tarbijani. Elektrienergia ülekande võimaldamise kõrval on Eleringi ülesandeks ka bilansihaldus.

Elektrienergia tarbimine ja tootmine Eestis

2011. aastal moodustas Eestis elektri tarbimine koos võrgukadudega kokku 7,8 TWh, mis on 2% väiksem eelnevast aastast. Tegemist on Eleringi poolt koostatud võrku läbinud elektrisüsteemi bilansi andmetega kommerts mõõteandmete baasil, sh sisaldab süsteemi tarbimine ka võrgukadusid. Elektrienergia lõpptarbimise andmed kogub ja avaldab Statistikaamet.

2011. aasta elektri tarbimise languse peamiseks põhjuseks on nii aasta alguses jaanuarikuus kui ka aasta viimases kvartalis esinenud keskmisest

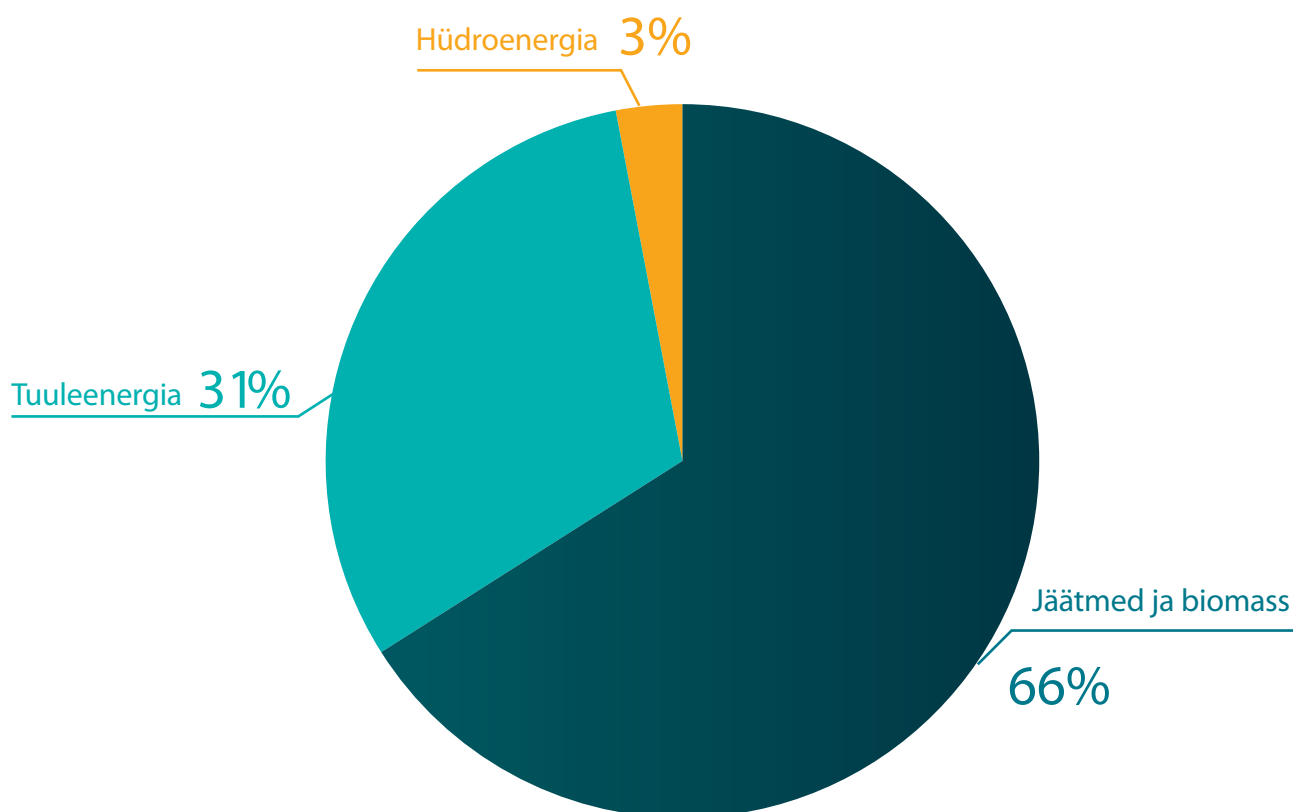
soojem talveperiood. Nii jäi 2011. aasta elektritarbimine hinnanguliselt 2006. aasta elektritarbimise tasemele.

Alates 2010. aastast, mil suleti Leedus Ignalina tuumaelektrijaam, on Eesti elektrit eksportiv süsteem ja 2011. aastal moodustas riigisisest võrku antud elektrienergia maht 11,4 TWh. Nii toodeti 2011. aastal Eesti elektrisüsteemis elektrienergia sisemaisest tarbimisest 45% rohkem ning süsteemi aastaseks bilansiks moodustus 3,6 TWh.

EES elektribilanss, GWh	2011	2010	Muutus %
Võrku sisenenud elekter kokku	12 886	13 050	-1%
Sisemaine tootmine	11 387	11 321	1%
Sh Taastuenergia	1159	867	34%
- tuuleenergia	365	276	32%
- hüdroenergia	31	27	15%
- biomass, biogaas	763	564	35%
Välisliinidelt võrku sisenenud elekter	1499	1729	-13%
Võrku läbinud elekter kokku	12 886	13 050	-1%
Sisemaine tarbimine võrgukadudega	7824	8006	-2%
Välisliinidele võrgust väljunud elekter	5062	5044	0%
Bilanss	3563	3315	7%

Ka taastuenergia tootmine näitas 2011. aastal kasvutrendi ning suurenes tuuleenergiast ning biomassist toodetud taastuenergia tõusu tõttu ligikaudu kolmandiku võrra. Taastuenergia tootmine kokku moodustas 2011. aastal 1,16 TWh ja selle jagunemist energiaallikate järgi on näha allpoololeval graafikul.

Eleringi veebilehel www.elering.ee Dashboard'il avaldatakse igakuiselt Eesti elektrisüsteemi elektribilanss ja elektrikaubandusbilanss, lisaks saab seal jälgida ka tarbimise ja tootmise andmeid reaajas. Eleringi veebilehe Infokeskuse rubriigi alt on võimalik leida igakuised Eesti elektrisüsteemi ja turu kokkuvõtted ning kord aastas välja antavad varustuskindluse ja tootmispisavuse aruanded. Taastuenergia toodangu mahtude ja toetuste kohta leiab infot Taastuenergia rubriigi alt.

Elektri ostmine avatud turul

Kõik tavatarbijaid puudutavad elektrituru avamisega seotud muudatused pannakse paika elektrituruseadusega. Seadus lõpetab 1. jaanuarist 2013. aastast reguleeritud hinnaga elektrienergia müügi ning loob eeldused uute müüjate turule tulekuks.

Tavatarbija saab 2013. aastast osta elektrit üldjoontes kolmes variandis:

- börsihinnast sõltuva paketiga;
- fikseeritud hindadega paketiga;
- üldteenuse korras, kui müüjat ei valita (vaata lk 9)

Tarbijatel on enne turu avanemist võimalik leppida sobiva müüjaga kokku tootes ja hinnas.

Iga tarbija saab endale uue elektrimüüja valida nii enne elektrituru avanemist 2012. aasta teises pooles kui ka pärast turu avanemist. Lepingu võib

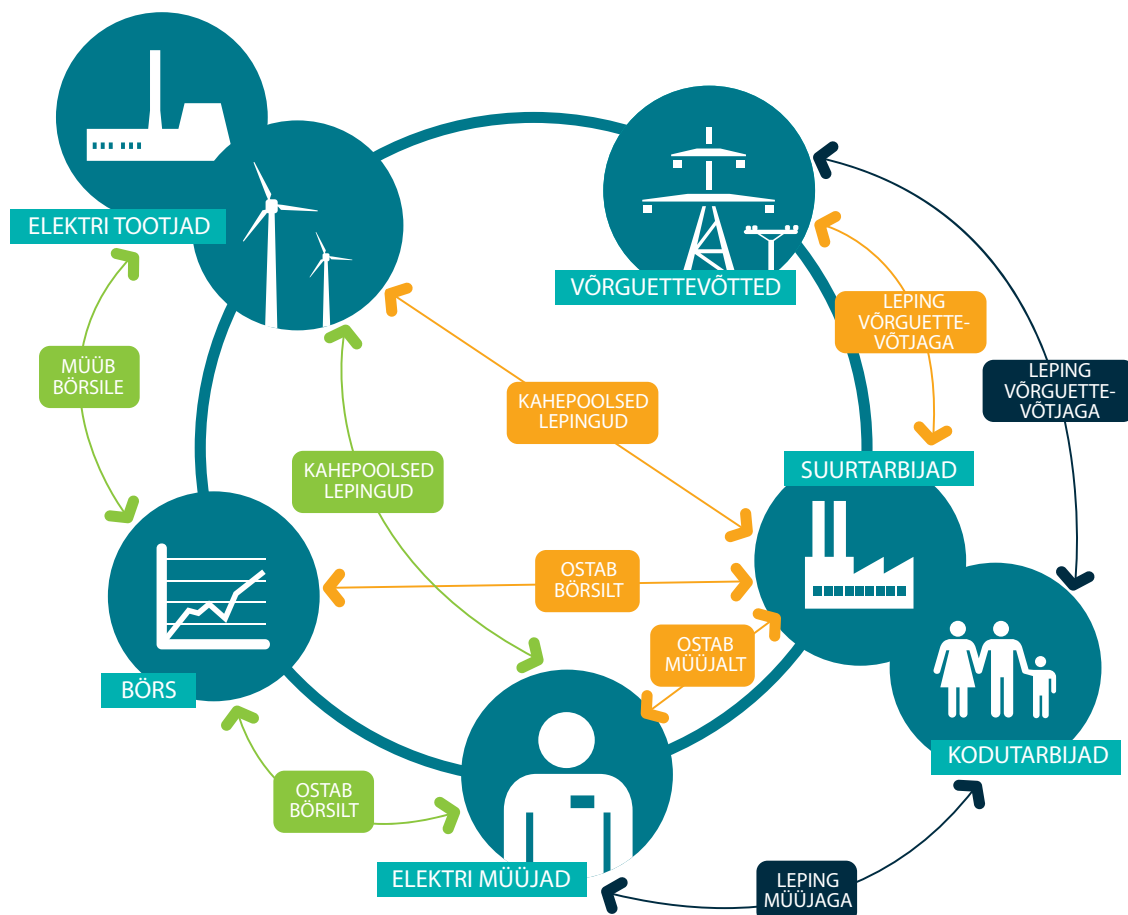
uue müüjaga sõlmida kasvõi igal kuul, vahetamiste arv ei ole kuidagi piiratud. Samas tuleb aga silmas pidada, et müüjat saab vahetada vaid kalendrikuu vahetudes ning leping uue müüjaga peab olema sõlmitud vähemalt 21 päeva enne seda.

Elektrimüüja vahetamine on sarnane telefoni- või mobiilioperaatori vahetamisega: tarbijal tuleb sõlmida leping uue elektrienergia müüjaga, kes ise lõpetab lepingu senise elektrimüüjaga. Arvestada tuleb seda, et igasse koju või kontorisse saab üheaegselt elektrienergiat tarnida ainult üks pakkuja.

Elektrimüüja valimine on nagu iga teenusepakkuja valik: ei tasu otsustada kohe esimese pakkumise laekumise järel. Pakkumised tasuks võtta vähemalt kolmelt elektrimüüjalt.

Juhul, kui klient soovib, et uus müüja saaks pakkumise tegemisel ligi ka tema täpsetele elektritarbimise andmetele, tuleb selleks anda nõusolek ning ettevõtte teeb vajaliku info

KAUPELMINE AVATUD ELEKTRITURUL

saamiseks päringu kliendi elektritarbimise kohta Eleringi loodavasse admelattu.

Eelistadatasuks neide elektrimüüjaid, kes on liitunud elektrituru avanemise hea tahte koostööleppena ning võtnud endale vabatahtlikult kohustuse vältida tarbijate eksitamist. Neil müüjatel on õigus kasutada Avatud 2013 märki. Nimekirja hea tahte leppena ühinenud elektrimüüjatest näeb veebilehel

www.avatud2013.ee.

Kindlasti on üheks olulisemaks valikukriteeriumiks elektrimüüjate pakutav hind. Konkreetseid hinnapakumisi võib oodata 2012. aasta teises pooles. Pakumisi võiks võrrelda elektribörsil Nord Pool Spot kujunevate hindadega, mille leiab aadressilt

www.nordpoolspot.com.

ELEKTRI ÜLDTEENUS

Need tarbijad, kes ei soovi või ei jõua enne 2013. aastat elektrimüüjat valida, ei jää 1. jaanuaril 2013 pimedusse.

Väiketarbijad hakkavad sellisel juhul ostma elektrienergiat üldteenuse raames. Väiketarbijaks loetakse kodutarbijaid, korteriühistuid, korteriomanike ühisusi ja neid äritarbijaid, kelle elektripaigaldis on võrguga ühendatud madalpingel kuni 63-amprise peakaitsme kaudu.

Üldteenuse korras müüdava elektrienergia hind arvutatakse eelmises kuus üldteenuse korras müüdud elektrienergia tunnipõhiste koguste ning elektribörsil avaldatud tunnipõhiste elektrihindade omavahel kaalutud keskmise hinna alusel. Arvutatavale hinnale lisatakse üldteenuse

Elektribörs

Elektribörs on organiseeritud turg elektrienergiaga kauplemiseks. Süsteemihaldurina otsustas Elering liituda 15 aastat Põhjamaades tegutsenud elektribörsiga Nord Pool Spot (NPS). NPS on üks maailma suurimaid füüsilise energiaga kauplemaid elektribörse ja see tegutseb Põhjamaades (Norra, Rootsi, Soome, Taani), Saksamaal, Eestis, Leedus ja ka Suurbritannias. Lähiaja sihiks on alustada kauplemist ka Lätis.

osutamise seotud põhjendatud kulud ning mõistlik ärikasum.

Üldteenuse osutaja arvestab üldteenuse tasu tarbitud elektrienergia koguste alusel. Kui võrguettevõtjal puuduvad mõõdetud andmed väiketarbija eelmise kalendrikuu elektrienergia kasutamise kohta, prognoosib võrguettevõtja üldteenuse osutamiseks vajaliku elektrienergia koguse tarbimisgraafiku alusel.

Elektrituruseadus sätestab üldteenuse osas järgmist:

– üldteenus on tarbija õigus osta elektrit ja võrguettevõtja kohustus müüa tarbijale elektrit;

– üldteenust on mõeldud üksnes väiketarbijatele;

– üldteenust osutab väiketarbijatele võrguettevõtja või kui ta ise elektrienergiat ei müü, volitab ta teenust osutama tegevusloaga müüja;

– üldteenuse tüüptingimused kehtivad kõigi pärast 2013. aasta 1. jaanuari jõus olevate võrgulepingute kohta;

– nii üldteenuse tüüptingimused kui ka üldteenuse korras müüdava elektrienergia hind koos arvutustega tuleb avalikustada võrguettevõtja veebilehel iga kuu üheksandaks kuupäevaks.;

Suurtarbijatele, kes ei soovi või ei jõua enne 2013. aastat endale elektrimüüjat valida, hakkab elektrienergiat müüma võrguettevõtja ja seda bilansienergia hinnaga (vaata lk 12).

Elektribörsi eesmärgiks on eelkõige pakkuda võrdset võimalust turuosalistele oma toodangu müügiks või elektrienergia ostmiseks, olles samas ka alternatiiviks kahepoolsetele lepingutele. Elektribörs tagab, et elektrienergiale tekiks läbipaistev ja turupõhine hind, mis annaks investoritele ja tootjatele aluse turusituatsiooni hindamiseks ning investeerimisotsuste tegemiseks.

Üheks vabaturul kauplemise võimaluseks on osaleda elektribörsil, teine võimalus on sõlmida kahepoolsed lepingud tootjate ja tarbijate vahel.

Eesti elektrituruseaduse kohaselt on tingimused elektribörsi korraldajale järgmised:

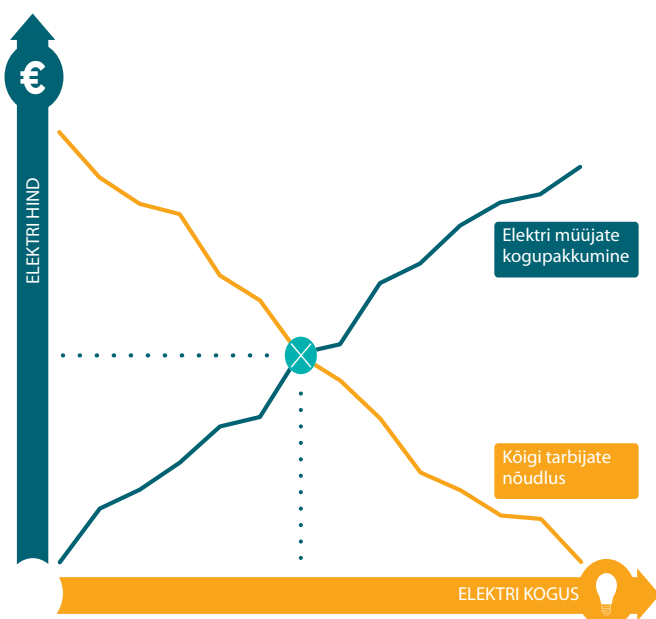
- leping süsteemihalduri Eleringiga, mis tagab elektribörsi toimimise ja elektrienergiaga kauplemise võimaluse;
- eelnev kogemus rahvusvahelise elektribörsi korraldamisel;
- aastane käive vähemalt 50 TWh järgmise päeva ja 0,5 TWh sama päeva tarnetega kauplemisel.

Elektribörs on peamiselt mõeldud elektrienergia hulgimüüjatele, kuna osalemistasu väiketarbijale oleks ebaratsionaalselt kõrge ja nõuaks igapäevast kauplemistegevust. Seetõttu on börsil kauplejateks eelkõige:

- tootjad;
- jaemüüjad;
- kauplejad;
- suurtarbijad (Eestis tarbijad, kelle elektritarbimine ületab 2 GWh aastas).

Kõik börsil kauplejad peavad sõlmima vastava lepingu NPS-iga.

ELEKTRI HINNA KUJUNEMINE

KAUPELMINE NPS ELEKTRIBÖRSIL

Kui elektrivõrkude infrastruktuuroleks Põhjamaade ja Eesti vahel tugev ning ülekandevõimsused piisavad, siis ideaalses olukorras oleks kõikides hinnapiirkondades sama elektrienergia hind. Reaalsuses tekivad aga nn pudelikaelad erinevate hinnapiirkondade vahel, sest iga turuosaline saab osaleda vaid enda piirkonnas ja teha ostu- ja müügipakkumised elektribörsile vastavas piirkonnas. Seetõttu on Nord Pool Spot jaotanud Põhjamaad erinevateks hinnapiirkondadeks.

Erinevate hinnapiirkondade vahel on elektrienergia voog alati suunaga madalama hinnaga piirkonnast kõrgema hinnaga piirkonda ning elektrienergia võimsusvoog saab olla maksimaalselt turule antud ülekandevõimsuse ulatuses. Kui ühes piirkonnas on nõudlus suurem kui kahe piirkonna vahel olev läbilaskevõime, siis tekivadki piirkondades erinevad hinnad.

Et hoida ära piirkondadevahelisi suuri hinnaerinevusi, on NPS kasutusele võtnud *implicit* oksjoni meetodi. Kuna igas hinnapiirkonnas arvutatakse esitatud müügi- ja ostupakkumiste lõikepunktis vastava hinnapiirkonna hind, siis võib tekkida olukordi, kus ühes piirkonnas on elektrienergia ülejääk (madalama hinnaga piirkond) ja teises puudujääk (kõrgema hinnaga piirkond). Loodud süsteem aga optimeerib hindasid hinnapiirkondade vahel ja arvestab järgmise sammuna hindade kalkuleerimisel kahe piirkonnavahelist läbilaskevõimet, mistõttu hinnad ühtlustuvad. Seega annavad piirkondadevahelised ülekandeliinid võimaluse suunata ülejäägiga ehk madalama hinnaga piirkonnast elektrienergia sellesse piirkonda, kus on puudujääk ja kõrgem hind.

Bilansihaldus

Selleks, et elektrisüsteem saaks toimida, on vajalik, et elektrivõrku sisenev ja võrgust väljuv elektri hulk ehk tarbimine/eksport ja tootmine/import oleksid igal hetkel tasakaalus. Seda nimetatakse elektrisüsteemi bilansiks ning selle eest vastutab süsteemihaldurina Elering. Bilansihalduse eesmärgiks ongi elektrisüsteemi bilansi tagamine igal ajahetkel.

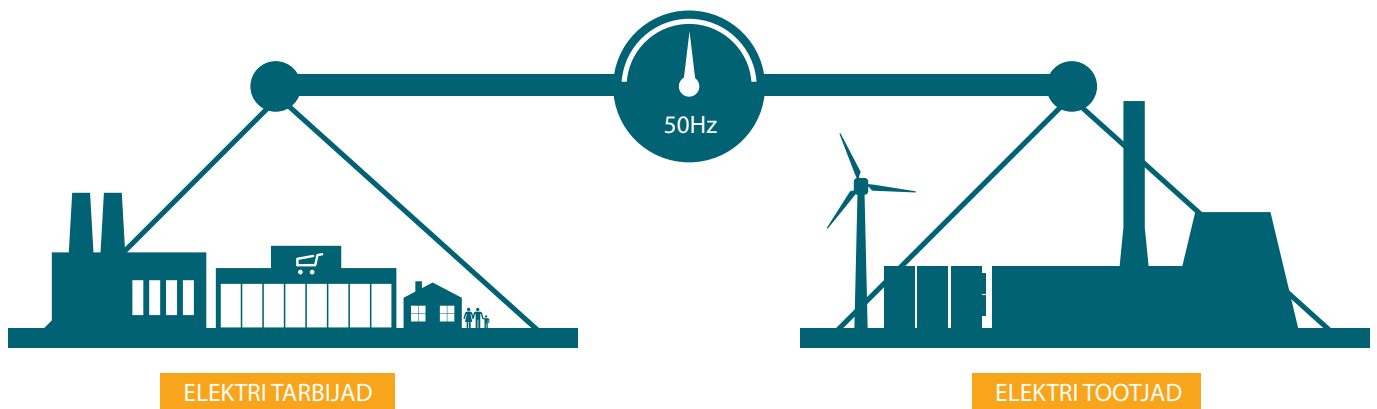
Kuna praktikas ei ole võimalik, et turuosalised toodavad ja tarbivad igal ajahetkel elektrienergiat täpselt vastavalt planeeritule, tagatakse bilanss avatud tarnega läbi katkematu avatud tarne ahela.

Avatud tarne tähendab:

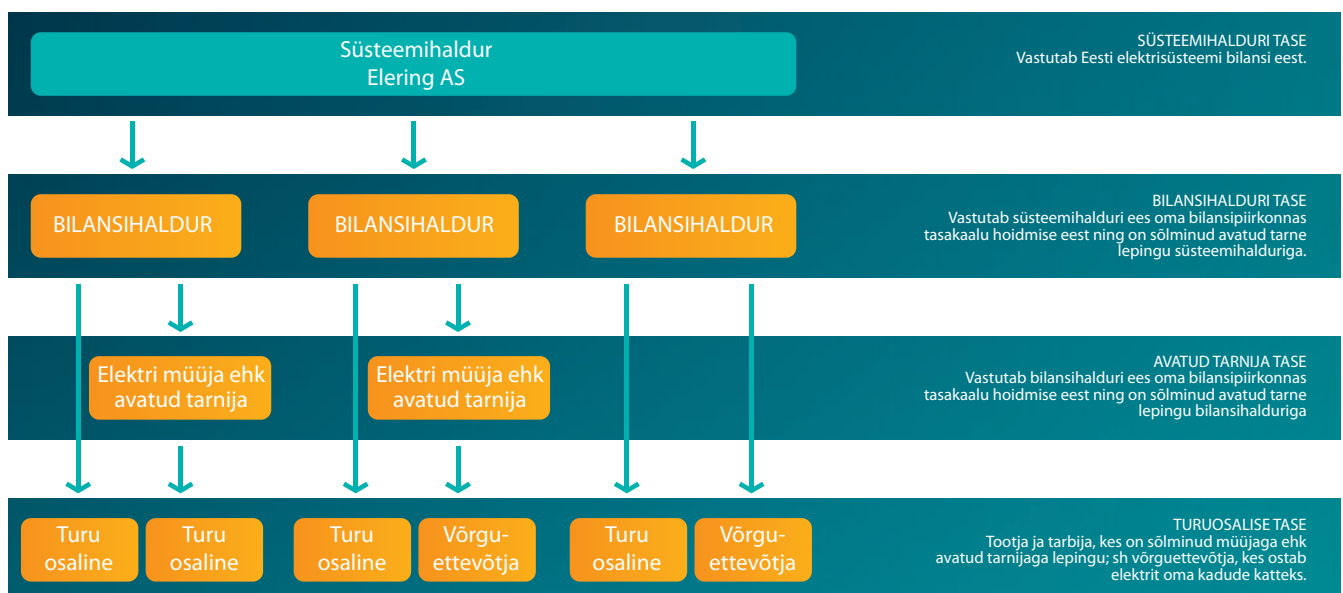
- turuosalisele kogu temale vajaliku elektrienergia müümist või
- turuosalisele tema bilansi tagamiseks kauplemisperioodil puudujääva elektrienergia koguse müümist või
- turuosaliselt kauplemisperioodil ülejääva elektrienergia koguse ostmist.

TASAKAALU TAGAMINE

Elering tagab tasakaalu elektri tootmise/impordi ja elektri tarbimise/eksporti vahel. Sellega on tagatud Eesti elektrisüsteemi sageduse hoidmine 50 Hz juures.

AVATUD TARNE AHEL

BILANSIVASTUTUSE PROTSESS

Eleringi kohustuseks on tagada igal ajahetkel Eesti elektrisüsteemi varustuskindlus ja bilanss. Milline aga on süsteemis tootmine, tarbimine, eksport ja import, sõltub bilansihaldurite portfelliidest ning nende poolt esitatud bilansiplaanidest.

Bilansihaldurite portfelliides on summaarselt jaotatud kogu Eesti tarbimine ja tootmine. 2012. aasta augusti seisuga on Eesti elektrisüsteemis 5 bilansihaldurit: Eesti Energia AS, Baltic Energy Services OÜ, Latvenergo Kaubandus OÜ, Nordic Power Management OÜ, EGL Nordic AS Eesti filiaal.

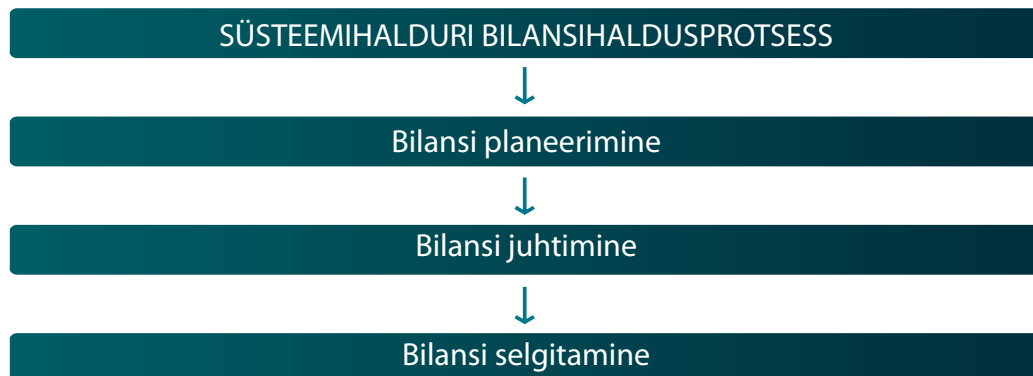
Süsteemihalduri poolt realiseeritakse Eesti elektrisüsteemi bilansivastutus läbi bilansi planeerimise, juhtimise ja selgitamise.

– Bilansi planeerimise eesmärk on bilansihaldurite poolt edastatud andmete alusel koostada süsteemi bilansiplaan ja tagada selle vastavus nõuetele.

– Bilansi juhtimise eesmärk on reaalajas Eesti elektrisüsteemi bilansi tagamine kasutades selleks vajadusel reservvõimsusi.

– Bilansi selgitamise eesmärgiks on teha kindlaks Eesti elektrisüsteemi ja bilansihaldurite bilansipiirkondades kauplemisperioodi avatud tarne suurus ja maksumus.

Bilansihaldurile on bilansivastutuse reeglid, tähtajad ja poolte vahelised kohustused fikseeritud elektrienergia bilansilepingu tüüptingimustes.

BILANSIENERGIA HIND

Bilansienergia hind on Eleringi poolt arvutatav hind elektrienergiale, mida Elering bilansi hoidmise eesmärgil ostab bilansihaldurilt või müüb bilansihalduritele. Turu toimimiseks peaks bilansienergia hind olema alati kalleim hind süsteemis, et motiveerida turuosalisi esitama täpsemaid prognoose.

Bilansienergia hinna kujunemise aluseks on Konkurentsiameti poolt kinnitatud "Bilansienergia hinna arvutamise ühtne meetoodika".

Täna avaldatakse bilansienergia ostu- ning müügihindad Eleringi veebilehel kauplemisperioodide lõikes samale kauplemisperioodile järgneval ülejäägmisel tööpäeval.

Soovitused elektri säästmiseks

Sõltumata elektrituru avanemisest on mõistlik otsida võimalusi elektrienergia säästmiseks. Allpool mõned lihtsad soovitused.

Ärge kütke ruume, kus keegi ei viibi. Näiteks reisile minnes on mõistlik välja lülitada põrandaküte vannitoas, alandada ruumides hoitavat temperatuuri jne.

Kodusest elektrikasutusest kulub keskmiselt 5–10% seadmetele, mis ei tee kasulikku tööd, vaid on jäetud ooterežiimi, näiteks monitorid, telerid, digiboksid, muusikakeskused vms. Neid seadmeid välja lülitades väheneb ka elektritarbimine.

Kodumasinaid ja elektroonikat soetades jälgige erinevate seadmete elektritarbimist: energiamärgistus on kohustuslik isegi teleritel külmkappidest ja pesumasinatelt rääkimata.

Vanad hõõglambid on küll hinnalt odavad, kuid nende tööshoidmise peale võib kuluda kuni veerand elektriarvest. Valides säästu- või LED-lambid, saab valgustusele kuluvat elektrikogust kuni 80% vähendada.

Kui kütate elektriga, siis on mõistlik kriitiliselt üle vaadata hoone ja küttesüsteemi energiatõhusus. Hoonete soojapidavusse ja küttesüsteemi kaasajastamisse investeerides võib vähendada hoonete energiatarbimist kuni 30-40%. Hoonete energiatõhususe suurendamiseks pakutakse riiklikke toetusi, lisainfot saab KredExi veebilehelt www.kredex.ee. KredExis tegutseb ka energiasäästu kompetentsikeskus, kust saab nõu energiatõhususe suurendamiseks.

Kuna Eesti kliimas tuleb kütta üle poole aastast, on lisaks soojapidavusele oluline küttesüsteemi säästlikkus. Kui kasutate elektriga kütmiseks nõukogudeaegseid õliradiaatoreid või vanu puhureid, tuleks kaaluda nende väljavahetamist kaasaegsemate seadmete vastu, olgu selleks siis õhksoojuspumbad või soojussalvestid. Uutele seadmetele soetusmaksumus võib tänu vähenevale elektrikulule end üsna kiiresti ära tasuda.

Valige oma elektritarbimisele vastav energiapakett. Kuna muutunud võivad olla teie elektritarbimine või praeguse elektrimüüja paketid, siis paluge oma lepingupartneril teha võrdlev pakkumine just teie tänast tarbimist arvestades. Mitu elektrimüüjat on lisanud oma e-teenindusse hinnakalkulaatori, mis soovitab igale tarbijale kõige soodsamat hinnapaketti.

Võimalusel kasutage energiasäästu seadmeid, näiteks lampide valgusregulaatoreid või küttesüsteemi kontrollereid, mis välistab ruumide üheaegsest kütmisest ja jahutamisest tuleneva elektri raiskamise.

Mõisted

Avatud tarne – turuosalisele kogu temale vajaliku elektrienergia müümine või tema bilansi tagamiseks kauplemisperioodil puudujääva elektrienergia müümine või temalt ülejääva elektrienergia ostmine

Avatud tarnija – elektirmüüja või bilansihaldur, kes osutab kliendile avatud tarnet eesmärgiga tagada müüdud ja ostetud elektrienergia koguste tasakaal kliendi bilansipiirkonnas

Bilansenergia – elektrienergia, mida bilansi hoidmise eesmärgil ostab ja müüb süsteemihaldur bilansihalduriga sõlmitud bilansilepingu alusel

Bilansihaldur – isik, kes on oma bilansi tagamiseks sõlminud süsteemihalduriga bilansilepingu elektrituruseaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras

Bilansi selgitamine – bilansi kindlaksmääramine viisil, mis võimaldab igal kauplemisperioodil koostada turuosalise bilansi ja selgitada avatud tarne suuruse ning bilansist kõrvalekaldumise korral koostada selle kohta aruande

Bilansileping – süsteemihalduri ja bilansihalduri vahel sõlmitud avatud tarne leping, mille alusel süsteemihaldur müüb bilansihaldurile või ostab temalt igal kauplemisperioodil bilansi tagamiseks vajaliku koguse bilansieenergiat

Bilansivastutus – turuosalise kohustus tagada, et tema poolt kauplemisperioodil ostetud ja/või võrku antud elektrienergia kogus ning tema poolt samal kauplemisperioodil müüdud ja/või võrgust võetud elektrienergia kogus on tasakaalus

Bilanss – turuosalise poolt kauplemisperioodil ostetud ja/või võrku antud elektrienergia koguse ning tema poolt samal kauplemisperioodil müüdud ja/või võrgust võetud elektrienergia koguse tasakaal

Elektribörs – organiseeritud turg elektrienergiaga kauplemiseks sama või järgmise päeva või tunnisestest tarnetega

Elektribörsi korraldaja – elektribörsi korraldaja on isik, kes tagab süsteemihalduriga sõlmitud lepingu alusel elektribörsi toimimise ja sellel elektrienergiaga kauplemise võimaluse

Elektrisüsteem – elektri tootmise ja edastamise tehniline süsteem, mille moodustavad Eesti territooriumil asuvad elektrijaamad ning neid üksteisega ja tarbijatega ühendav võrk koos vastavate juhtimis-, kaitse- ja sidesüsteemidega

Implicit oksjon – meetod, mille abil on võimalik ühtlustada hindasid erinevate hinnapiirkondade vahel ning mille rakendamisel annavad piirkondadevahelised ülekandeliinid võimaluse suunata ülejäägiga ehk madalama hinnaga piirkonnast elektrienergia puudujäägiga ehk kõrgema hinnaga piirkonda

Explicit oksjon (võimsusoksjon) – turuosalised teevad oma pakkumised riikidevahelise ülekandevõimsuseostmiseks teatud ajaperioodiks, mil võivad ostetud ulatuses ülekandevõimsust kasutada elektrienergia transportimiseks üle piiri. Võidab(vad) suurima pakkumise esitanud turuosaline(sed), kelle pakkumised mahuvad oksjonile antud ülekandevõimsuse piiridesse.

Kauplemisperiood – täistund. Päeva esimene tund on 00.00 kuni 01.00 ja viimane tund on 23.00 kuni 00.00

Kaupleja – turuosaline, kes ostab ja müüb kauplemise ajal temale kuuluvat elektrienergiat; näiteks võib kaupleja osta elektrienergiat tootjalt ja müüa selle jaemüüjale edasi; võib ka osta elektrienergia ühelt jaemüüjalt ja müüa teisele jaemüüjale; elektrienergia jõudmine tootjalt tarbijani võib toimuda mitmel erineval viisil

Süsteemihaldur – põhivõrguettevõtja, kellel lasub süsteemivastutus; Eestis on süsteemihalduriks Elering AS

Süsteemivastutus – süsteemihalduri tegevused, mis kindlustavad seadusaktides sätestatud kohustusi, milledest tähtsamad on süsteemi varustuskindluse ja süsteemi bilansi tagamine

Tarbimiskoht – turuosalise elektripaigaldise liitumispunkt või kogum liitumispunkte, mis on turuosalise elektripaigaldise kaudu omavahel elektriliselt ühendatud

Tootja – elektriettevõtte, kes toodab elektrienergiat selleks ettenähtud tootmiseseadme abil ja edastab/annab toodetud elektrienergia põhi- ja jaotusvõrguettevõttesse

Turuosalised – tootjad, tarbijad, elektri müüjad, börsi korraldaja ja võrguettevõtted (põhivõrgu ja jaotusvõrgu ettevõtted)

Vabatarbija – tarbija, kes kasutab elektrienergiat antud tarbimiskohas vähemalt koguses, mis on õigusaktides määratud vabatarbija tarbimiskoguseks. Vabatarbija määratlus kehtestatakse tarbija tarbimiskohale (mõõtepunktidele). Vabatarbija määratluseta tarbimiskohtades ostab sama tarbija elektrienergiat müügikohustuse alusel ning nendes mõõtepunktides ei saa tarbija avatud tarnijat vahetada. Alates 1.01.2013 on kõik tarbijad vabatarbijad.

Ülekoormus – olukord, milles põhivõrkude vaheline ühendus ei suuda asjaomaste võrkudevaheliste ühenduste ja/või siseriiklike põhivõrkude võimsuse puudumise tõttu mahutada kõiki tegelikke elektrivooge, mida turuosalised rahvusvahelise kaubanduse raames nõuavad

Üles- ja allareguleerimine – süsteemihalduri poolt täiendava energiakoguse ostmine/müümine, mis on tingitud prognoositust suuremast/väiksemast energia tarbimisest või väiksemast/suuremast energia tootmisest

